

Nové e-mailové adresy

Havlicová Hana – hana.havlic@centrum.cz

Hladíková Ivana – ivanahla@prfdec.natur.cuni.cz

Kubeš Martin – martin.kubes@worldonline.cz

Střiteská Dita – D.Striteska@seznam.cz

Voříšková Lenka – l.voriskova@npcs.cz

R Ů Z N Ě

Okresní muzeum Orlických hor v Rychnově n. Kn. si vás dovoluje pozvat na výstavu **Zelená krása mechorostů aneb jak se státi bryologem**, kterou uspořádal za asistence J. Haldy I. Novotný z Brna. Expozice umístěná v 1. patře Kolowratského zámku byla uvedena vernisáží 1. června 2001 a bude trvat do 15. srpna 2001.

Soběslavské pracoviště tábořského Husitského muzea si vás dovoluje pozvat na výstavu **Tajemný svět lišejníků** (ano, opět J.Halda a Z.Palice), která se koná v Rožmberském domě v Soběslavi 14.6.-5.8. Vernisáž 13.6. byla doplněna přednáškou J. Haldy „Příroda Altaje“.

RECENZE

Grims F.: Die Laubmoose Österreichs, Catalogus Florae Austriae, II. Teil, Bryophyten (Moose), Heft 1, Musci (Laubmoose). Wien 1999 (Biosystematics and Ecology Series No. 15). ISBN 3-7001-2796-0.

S citací tohoto díla se na stránkách Bryonory setkáváme v poslední době poměrně často. Od jeho vydání již uplynuly dva roky, ale tato kniha nemusí být přístupná každému. Podrobnější seznámení s obsahem katalogu rakouských mechů (jako spolupracovníci jsou uvedeni H. Köckinger, R. Krisai, A. Schriebl, M. Suanjak, H. Zechmeister a F. Ehrendorfer) bude jistě pro české i slovenské bryology užitečné. V předmluvě posledního ze spoluautorů (FE) se můžeme seznámit mj. s tím, jaké svazky z řady Catalogus Florae Austriae od roku 1956 dosud vyšly.

Vlastní obsah katalogu tvoří: I. obecná část (Historie výzkumu v jednotlivých zemích; Závislost rozšíření druhů a stanovišť) a II. speciální část. V jejím úvodu jsou zmíněny základy a prameny - flóry, herbáře, současné floristické výzkumy ap., řád a forma uspořádání katalogu, popis údajů o nalezištích, stanovištích, výškových stupních a hojnosti. Vlastní obsah katalogu tvoří přehled čeledí, rodů a druhů všech mechů zjištěných na rakouském území. Práci doplňuje bibliografie a rejstřík.

Obecná část katalogu zahrnuje přehled bryologických výzkumů v Rakousku od 18. století až do současnosti. Z tohoto území je udáváno 758 druhů mechů. V katalogu je uváděna též důležitá synonymika a dále závislost na biotopech, ekologie a rozšíření spolu s kritickými poznámkami k jejich variabilitě a taxonomii. U některých rodů resp. čeledí je zmíněna též důležitá literatura. Vybrané druhy jsou zachyceny na barevných fotografiích. U některých je na síťových mapách

znázornění jejich rozšíření v Rakousku.

Z drobností lze např. připomenout, že pro taxon *Ditrichum crispatissimum* (C.Müll.) Par. je správnější používat jméno *D. gracile* (Mitt.) Kunze.

Knihu lze vřele doporučit jako základní a bohatý zdroj informací o meších v Rakousku.

Ivan Novotný

Schumacker R. & Váňa J.: Identification keys to the liverworts and hornworts of Europe and Macaronesia (distribution and status). – Documents de la Station scientifique des Hautes-Fagnes No. 31, 2000. 160 p.

Bryologické veřejnosti se koncem loňského roku konečně dostalo dlouho očekávaného díla – klíče k určování veškerých evropských a makaronéských jätrovek a hlevíků z pera renomovaných hepatikologů, čímž byla alespoň do jisté míry zaplněna citelná časová mezera, která uplynula od vydání poslední vyčerpávající evropské jätrovkové flóry (K. Müller, *Die Lebermoose Europas*, 1951-1958). Oproti původnímu záměru autorů bylo nutné – především z ekonomických důvodů – vypustit předpokládané ilustrace alespoň determinačně důležitých znaků a dílo vydat pouze v "samizdatové" redakční úpravě a kroužkové vazbě, alternativně pak jako CD-ROM ve formě *.pdf souboru. Nicméně po získání příslušných finančních zdrojů je předpokládáno další, již alespoň částečně ilustrované vydání.

Práce obsahuje po úvodních slovech následující kapitoly: Main biological and morphological features of liverworts and hornworts (str. 5-9), Conspectus of liverwort and hornwort classification for Europe and Macaronesia (str. 11-12), General methodology (str. 13-16), General key to the orders or isolated genera and species (str. 17), Keys from orders to genera and isolated species (str. 19-34), stěžejní Keys from genera to species (str. 35-121), Literature (str. 123-126), a dílo uzavírá List of accepted names and synonyms (str. 127-160).

V úvodním přehledu hlavních znaků akceptovaných jätrovkových řádů uživatel asi zejména ocení popis a ilustraci jednotlivých typů větvení listnatých jätrovek, což jsou podstatné znaky pro determinaci různých skupin a v následujících klíčích jsou poměrně hojně používány.

Struktura stěžejní části díla – klíči od rodů k jednotlivým druhům – je sympaticky přehledná, stručná a přitom informativní. Rody (všech skupin, včetně hlevíků) jsou řazeny abecedně, takže odpadá nutnost hledání v rejstříku (neuvezení stránek v závěrečném přehledu jmen proto není uživatelem nijak postrádáno). Před vlastními druhovými klíči jsou uvedena upozornění na specifické problémy při určování, pokud se jedná o nějakým způsobem problematické rody. Rody *Aphamolojeunea* a *Cololejeunea*, stejně jako *Marsupella* a *Apomarsupella* jsou z praktických důvodů uvedeny ve společných klíčích. Po vlastních dichotomických klíčích (které jsou opět z praktických důvodů někdy psány odděleně pro sterilní a fertlní, případně čerstvý a herbátovaný materiál) je uveden přehled jednotlivých akceptovaných druhů, jejich nejpožívanější synonyma včetně basionymu, rozšíření podle jednotlivých zemí, případně větších ostrovů a status ohrožení v Evropě podle Červené knihy evropských mechorostů (Schumacker & Martiny 1995; pozn.: tato práce kupodivu není citována v přehledu literatury). Důležitým a užitečným doplňkem je pod každým rodem odkaz na podstatnou literaturu a ilustrace.

Pojetí většiny rodů je tradičně široké (*Lophozia* incl. *Leicolea*, *Schistochilopsis*, *Isopaches* a další, ale kupodivu excl. *Barbilophozia* s.l.; *Anastrophyllum* incl. *Sphenolobus*; *Tritomaria* incl. *Saccobasis*; *Chiloscyphus* incl. *Lophocolea*; *Lejeunea* incl. *Microlejeunea* ad.) – výjimkou je snad jen akceptování rodu *Apomarsupella*. Široké je rovněž ve většině případů pojetí druhů (*Chiloscyphus polyanthos*, *Lophozia bantriensis*, *L. longiflora* a četné další), ale zpravidla jsou uvedeny znaky, udávané pro nižší taxony těchto druhů. Překvapivě nejsou komentovány podstatné recentní taxonomické změny navrhované Potěmkinem v rodu *Scapania*.

Lze tedy shrnout, že se bryologům dostalo významné pomůcky pro určování velmi obtížné skupiny mechorostů, již více než 450 druhů evropských a makaronéských jätrovek a hlevíků

bezpochyby je. Přestože uživatel vzhledem k obrovské variabilitě většiny jätrovek asi ne vždy podle těchto klíčů dojde k uspokojivému závěru – pokud ano, nezbyvá mu, vzhledem k absenci ilustrací, než srovnat výsledek určení s referenční položkou nebo další literaturou – je tento klíč bezpochyby a zcela jednoznačně nepostradatelnou referenční pomůckou každého, kdo se o určování evropských, tedy i našich jätrovek pokouší. Cena za tuto příručku není, ve srovnání s publikacemi oficiálních vydavatelství, ani pro naše zájemce přehnaně vysoká – 21 USD (včetně poštovného!), a to jak za tištěnou kopii, tak za CD-ROM. Objednávky vyřizuje přímo prof. R. Schumacker (620 Becco, B-4910 Theux; e-mail: rschumacker@ulg.ac.be); byla dohodnuta i možnost klíč závazně objednat a zaplatit u prof. Váni.

J. Kučera

ČESKÁ A SLOVENSKÁ BRYOLOGICKÁ BIBLIOGRAFIE XIII.

sestavili Z. Soldán & A. Kubinská

- Anonymous (2000): Zajímavé nálezy. [Interesting floristic findings.] – Bryonora, Praha, 25: 17-18.
- Anonymous (2000): Zajímavé nálezy. [Interesting floristic findings.] – Bryonora, Praha, 26: 13.
- Bednarek-Ochyra H., Vána J., Ochyra R. et Lewis Smith R.I. (2000): The liverwort flora of Antarctica. – 236 p., Polish Academy of Sciences, Institute of Botany, Cracow.
- Blanár D. et Šoltés R. (2000): The glacial relic moss species *Helodium blandowii* in the Veporské vrchy Hills (Slovakia). – *Thaiszia - J. Bot.*, Košice, 10: 47-51.
- Duda J. (2000): Mechorosty CHKO Poodří. [Bryophytes of the Protected Landscape Area of Poodří.] – *Čas. Slez. Muz.*, Opava, ser. A, 49: 37-57.
- Duda J. (2000): Epifytické mechorosty na stromech podél silnic a veřejných cest v Beskydách. [The epiphytic bryophytes growing on the trees along the roads and public routes.] – *Čas. Slez. Muz.*, Opava, ser. A, 49: 137-142.
- Duda J. (2000): Mechorosty přírodní rezervace Zábřežské louky (okres Opava). [The bryophytes of Zábřežské louky wet meadows Nature reserve (distr. Opava).] – *Čas. Slez. Muz.*, Opava, ser. A, 49: 235-238.
- Duda J. et Kašparová M. (2000): Mechorosty lužního lesa Obora u Valašského Meziříčí. [The bryophytes of the riverine forest Obora near town Valašské Meziříčí (Czech Republic).] – *Čas. Slez. Muz.*, Opava, ser. A, 49: 189-191.
- Duda J. (2001): *Helodium blandowii* (F. Weber et D. Mohr) Warnst. v českém Slezsku. [*Helodium blandowii* (F. Weber et D. Mohr) Warnst. in Czech Silesia (Czech Republic).] – *Čas. Slez. Muz.*, Opava, ser. A, 50(supl.): 28.
- Franklová H. (2000): Mechorosty vápencového lomu Čertovy schody - západ. [Bryophytes of the calcareous stone-pit Čertovy schody – západ.] – Bryonora, Praha, 26: 10-11.
- Franklová H. et Kolbek J. (2000): Mechorosty Národní přírodní rezervace Kohoutov v CHKO a BR Křivoklátsko. [Bryophytes of the National Nature Reserve Kohoutov of the Protected Landscape Area and Biosphere Reserve Křivoklátsko (Central Bohemia).] – *Zprávy Čes. Bot. Společ.*, Praha, 34 (1999): 243-248.
- Hájek M. (2000): Prameništní fytoocenózy s převahou mechorostů ve Strážovských vrších. [The spring phytocoenosis with dominant bryophytes in the Strážovské vrchy Mts.] – Bryonora, Praha, 26: 6-10.
- Hájek T. et Vána J. (2000): Aspects of clonal morphology in *Sphagnum* species. – In: Erschbamer B., Stuefer J.E., Huber H. et Suzuki J., eds., *Current Progress & Developments in Clonal Plant*